

ЎЗБЕКСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ЖОҒАРЫ БІЛІМ, ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ИННОВАЦИЯЛАР МИНИСТРЛІГІ
ШЫРШЫҚ МЕМЛЕКЕТТІК ПЕДАГОГИКА УНИВЕРСИТЕТИ

АБАЙТАНУ

ПӘННІҢ ОҚУ БАҒДАРЛАМАСЫ

Білім саласы:	100000 – Білім
Оқыту саласы:	110000 – Білім
Оқыту бағыты:	60110800 – Ана тілі мен әдебиеті (қазақ тілі және әдебиеті)

Шыршық – 2024

Пән/модуль коды Абайsh1806		Оқу жылы 2027/2028	Семестр 8	Кредит 6	
Пән/модуль түрі Міндетті		Оқыту тілі: Қазақ тілі		Апталық сағат 6	
1.	Пәннің аты	Аудитория жаттығулары (сағат)		Өзіндік білім (сағат)	Жалпы жүктеме (сағат)
	Абайтану	90		90	180
2.	I. Пәннің мазмұны Пәнді оқытудан мақсат – Абай шығармаларының мазмұн-мағынасын, тағылымдық мәнін, көркемдік қуаттылығын неғұрлым тереңірек түсіндіру, ақын поэзиясының мәні мен мағынасын, көркемдік қасиетін, нәрін ұғындыру. Ақын шығармашылығының зерттелуі, ақын мұрасының игерілу, жариялану тарихы жөнінде мағлұматтар қалыптастыру. Пәннің міндеттері – Абайдың қазақ әдебиетіндегі орнын айқындау; Ұлттық сөз өнеріне қосылған Абай шығармаларын талдаудың ғылыми принциптеріне теориялық тұрғыдан дәйекті дәлелдеу; Абайдың шығармашылық мұрасын зерттеу, талдау жасауда қоғамдық ой-санамен қабаттастыра зерделеу; Студенттердің рухани жетілуіне және оның қоғамдық-саяси, әлеуметтік көзқарасын қалыптастыруға Абай мұрасының әсерін пайымдауға үйрету көзделеді. II. Негізгі теориялық бөлім (лекция жаттығулары) II.1. Пән құрамына төмендегі тақырыптар енеді: 1-тақырып. Абайтану пәннің мақсаты мен міндеттері. Абайтану – қазақ әдебиеттану ғылымының ең көп зерттелген өнімді саласының бірі. Ақын шығармаларының алғаш баспасөз бетінде жарық көріп, оқырман жүрегіне жол табуынан бастасақ, оның бүгін жүз жылдан астам тарихы бар. Абай өмірі мен шығармашылығы туралы ғылыми мәні бар алғашқы ой-пікірлердің жарық көруі де осы ғасырдың бас кезінен басталады. Бірақ Абайды алғашқы зерттеушілердің аты – жөні мен еңбектері соңғы кезге дейін жабық саналып Абайтанудың алғашқы кезеңі ақтандақ күйінде қалып келді. Тек еліміздің тәуелсіздік алуы жағдайында ғана бұл мәселені ашық әңгімелеуге мүмкіндік туып отыр. 2-тақырып. Ақынның өмірі мен шығармашылығы. Ұлы ақын, ағартушы, қазақтың жазба әдебиетінің және әдеби тілінің негізін салушы – Абай (Ибрахим) Құнанбайұлы өмірі туралы мол деректер беру. Ақынның шығармашылықпен еркін араласуы 1860 жылдардан бастау алды. Абайтанудың білгірі М. Әуезовтің атап				

көрсеткеніндей, Абай мұрасының нәр алған рухани үш арнасы: өз халқының мәдени мұрасы мен Шығыс, Батыс елдерінің рухани қазынасы болды.

3-тақырып. Абай – қазақ поэзиясының реформаторы.

Қазақ поэзиясына Абай әкелген жаңалықтар. Абай – ойшыл, философ ақын. Абай өлеңдеріндегі махаббат тақырыбы.

4-тақырып. Абай шығармаларындағы адамгершілік тақырыбы.

Ақынның жастар тәрбиесіне арналған «Жігіттер, ойын арзан, күлкі қымбат», «Бір дәурен кемді күнге бозбалалық» атты шығармаларының мазмұны.

5-тақырып. Ақын мұрасындағы табиғат тақырыбы.

Қазақ поэзиясына табиғат лирикасын тұңғыш енгізген Абай. Жылдың төрт мезгіліне арналған өлеңдерінің мазмұны.

6-тақырып. Абайдың поэмалары.

Абайдың шығармашылық мұрасындағы оның поэмаларының орны. «Ескендір», поэмасы.

7-тақырып. «Масғұт» әңгімесі. Поэманың жалпы мазмұны, көркемдік ерекшелігі, жазылу тарихы.

8-тақырып. «Әзімнің әңгімесі». Поэманың жалпы мазмұны, көркемдік ерекшелігі, жазылу тарихы.

9-тақырып. Абайдың көркем аудармалары.

Абайдың жазба әдебиетімізде көркем аударма саласын дамыту жөніндегі еңбектері, жаңашылдық бастамасы.

10-тақырып. Абайдың қарасөздері.

Абайдың шығармашылық мұрасында оның қарасөздерінің алатын орны, ұлттық көркем прозаны дамытудағы маңызы.

11-тақырып: Абайдың ақындық мектебі.

Абайдың ақын шәкірттері. Абайдың дәл өз тұсында, өз дәуірінде еңбек еткен бірнеше ақын болды. Мұндай ақын – төртеу. Оның екеуі Ақылбай, Мағауия. Абайдың өз балалары. Қалған екеуі – Көкбай, Шәкәрім. Сондай-ақ Абайдың өзін көрмей сөзін оқу арқылы, естіп ұғыну арқылы, сол Абайдың өлеңдерінің үлгісінде әлеуметтік мәселеге, адамгершілік жайға, ағартушылық турасында арнап көп-көп өлеңдер жазған талай ақындар бар.

12-тақырып. Абайтану ілімінің қалыптасу тарихы.

Абайтану ілімінің жүз жылдық тарихы. Абай мұрасы жөніндегі ең алғаш пікір айтқан Ә.Бөкейханов, А.Байтұрсынов, М.Дулатов еңбектері. «Абай» журналының жарық көруі. Кеңестік дәуірде Абай шығармашылығы жөнінде орын алған теріс көзқарастар.

III. Семинар жаттығулары бойынша әдістемелік нұсқау және ұсыныстар

Семинар жаттығулары үшін төмендегі тақырыптар ұсынылады:

1. Абайтану ғылымының қалыптасу тарихы
2. Абайдың өмірбаяны мен шығармашылығы
3. Абай қазақ жазба әдебиетінің негізін салушы
4. Абай қазақ поэзиясының реформаторы
5. Абай шығармаларында адамгершілік тақырыбы
6. Абай мұраларында табиғат лирикасы
7. Абай поэмалары
8. Абайдың көркемдік аудармалары
9. Абайдың ақындық мектебі
10. Абайдың қарасөздері
11. Абай және шығыс
12. Абайтану ғылымындағы З.Ахметовтың еңбегі
13. «Әзім әңгімесі» поэмасының сюжеттік композициясы
14. Абайдың дидактикалық көзқарасындағы ақыл-ой тәрбиесі
15. Абай мұраларының рухани бастаулары
16. Абай және орыс классик әдебиеті
17. Ж.Ысмағұловтың «Абайдың поэтикалық сабақтары» атты монографиясының маңызы.
18. Абайтану ғылымының пайда болуы
19. М.Әуезов – абайтану ғылымының негізін қалаушы
20. Абай қазақ поэзиясының реформаторы
21. Абай шығармашылығында табиғат лирикасы
22. Абай шығармашылығында оқу-білім мәселесі
23. Абай поэмаларының жазылу тарихы
24. «Ескендір» поэмасының тақырыбы мен идеясы
25. Абай өлеңдерінің өрнегі
26. Абайтану ілімінің қалыптасу тарихы.
27. «Масғұт» әңгімесі.
28. «Ескендір» поэмасы.
29. Абай және орыс әдебиеті.
30. Абайдың табиғат лирикасы.

Семинар жаттығулары мультимедиа құрылмалармен жабдықталған аудиторияда бір академиялық топта бір профессор-оқытушы тарапынан өтілуі қажет. Жаттығулар актив және интербелсенді әдістер көмегінде өтілуі, сәйкес түрде педагогикалық және ақпарат технологиялардан қолдану мақсатқа сай.

IV. Өзіндік білім және өзіндік жұмыстар

Өзіндік білім үшін ұсынылатын тақырыптар:

1. Абай – кемеңгер ақын
2. Абай – ұлы философ
3. Абай шығармаларының басылымы
4. Абайтану ғылымының пайда болуы

	5. М.Әуезов – абайтану ғылымының негізін қалаушы 6. Абай қазақ поэзиясының реформаторы 7. Абай шығармашылығында табиғат лирикасы 8. Абай шығармашылығында оқу-білім мәселесі 9. Абай поэмаларының жазылу тарихы 10. «Ескендір» поэмасының тақырыбы мен идеясы 11. Абай өлеңдерінің өрнегі 12. Абай қарасөздеріндегі дидактикалық сарын 13. Абай қарасөздерінің тәрбиелік мәні 14. Абай өлеңдеріндегі махаббат тақырыбы 15. Абай өлеңдеріндегі адамгершілік мәселесі 16. Абай және шығыс 17. Абайтану ғылымындағы З.Ахметовтың еңбегі 18. «Әзім әңгімесі» поэмасының сюжеттік композициясы 19. Абайдың дидактикалық көзқарасындағы ақыл-ой тәрбиесі 20. Абай мұраларының рухани бастаулары 21. Абай және орыс классик әдебиеті 22. Ж.Ысмағұловтың «Абайдың поэтикалық сабақтары» атты монографиясының маңызы
3.	V Пәнді оқыту нәтижесінде (қалыптасатын компетенциялар) Пәнді меңгеру нәтижесінде студент: • Абайтану ғылымының қалыптасу, даму кезеңдері жайлы білуі; Абайдың өмірі мен шығармашылығын теориялық тұрғыдан терең білімге ие болуы; (білім) • Теориялық білімді практикада қолдана білуі, дағды қалыптастыруға ие болуы; (дағды) • «Абайтану» курсы игеру барысында студенттер алған білімдерін одан әрі тереңдете түсуге, Абай өлеңдерінің, қара сөздерінің, поэмаларының және көркем аудармаларының ішкі табиғатына талдай үңілу арқылы оларға ақын талантының көркемдік-эстетикалық мәнін игерту ептілігіне ие болуы керек. (ептілік)
4.	VI. Оқыту технологиялары мен әдістері: • лекциялар; • интербелсенді әдістер; • тақырып бойынша кейс-сатдилар • семинарлар (СТО, проблемалы оқыту, сұрақ-жауап, т.б.); • топтық жұмыс; • презентация жасау.
5.	VII. Кредиттерді алу үшін талаптар: Пәнге тиісті теориялық және әдістемелік ұғымдарды толық игеру, талдау нәтижелері бойынша дұрыс шешім қабылдау, үйреніліп жатқан тақырып бойынша өзіндік ой-пікір айту және ағымдағы, аралық бақылау

	қалыптарында берілген тапсырмаларды орындау, қорытынды бақылау бойынша жазбаша жұмысты тапсыру.
6.	VIII. Негізгі және қосымша оқу әдебиеттер мен ақпарат деректері Негізгі әдебиеттер: 1. Н.Б.Ақыш.,У.Қ.Қалижанов.,С.А.Қасқабасов және т.б. Абай ілімі-ұлттың рухани –мәдени коды. Алматы. 2020. 2. Мырзахметұлы М. Абайтану тарихы. Алматы, 10 томдық. 1994. Көмекші әдебиеттер: 3. Ахметов З. Қалың елім, қазағым... Алматы, 2002. 4. Ахметов З, Қирабаев С. Абай. Өлеңдер мен аудармалар. Алматы, 1995. 5. Құнанбаев А. Қара сөз. Алматы, 2011. 6. Нұрғалиев Р. Абай энциклопедиясы. Алматы, 1995. Ақпарат ресурстары: http://www.edu.uz http://www.uzedu.uz http://www.gov.uz www.pedagog.uz www.cspi.uz www.pedagog.uz www.edu.uz www.natlib.uz (A.Navoiy nomidagi O‘z.MK) www.ziynet.uz - Ziynet axborot-ta’lim resurslari portali
7.	Шыршық мемлекеттік педагогика университеті тарапынан істеп шығылған және университет Кеңесінің 2024 жыл “28.09.” 1 дағы қаулысымен бекітілген.
8.	Пән/модуль үшін жауапты: Н.Жарасбаев – ШМПУ-дің, “Өзбек тіл білімі” кафедрасы оқытушысы.
9.	Пікір білдірушілер: Т.Төрткулбаева - НМПИ, “Қазақ тілі және әдебиеті” кафедрасы ф.ф.ф.д. (PhD) Абдувалитов Н.Б. – ТМПУ, “Қазақ тілі және әдебиеті” кафедрасы доценті м.а., п.ғ.ф.д., (PhD).